

سۆزوموز يازیمی (اورتوقرافیسى)

SÖZÜMÜZ YAZIMI (ORTOQRAFİSİ)

مئهران باهارلی – MEHRAN BAHARLI

سۆزوموز – ۱۰ كۆچ آیی (مای)، ۲۰۰۵ – توبوق ایلی

يازیلما: ۲۰۰۴ – گۆزدن گئچیرمه: ۲۰۰۵

SÖZÜMÜZ - KÖÇ AYI - 2005 - TOYUQ İLİ
YAZILMA 2004 - GÖZDƏN GEÇİRMƏ 2005

تورک يازیمی، فارس ایملاسی بویوندوروغوندان قورتولمالیدیر

سون ایللرده ایراندا تورکجه اورتوقرافیسینین ایستانداردلاشدیریلماسی یولوندا بؤیوک ایره لیلهمه لره تانیق اولماقدا ییق بونونلا بئله، الده ائدیلهن ایستانداردین دوراقلامادان گۆزدن گئچیریلیب یئنیله نمه سی و وارسا یئته رسیزلیکلرینین بوتونله نمه سی؛ اسکیکسیز، توتارلی و چاغداش بیر یازی سیستمینین اولوشماسی اوچون گره کلیدیر.

سۆزوموز وئبلالار دیزیسی اینتئرنتده، ایران ین باشباشیندا یاشایان تورک خالقی، دیلی و اویقارلیغینا اوداقلانمیش ایلك و ان گنیش اوخونان وئبلالاردان بیریدیر. سۆزوموز وئبلالار دیزیسینده ایشله دیلهن اورتوقرافیک قوراللار، گنه ل جیزقیسی ایله، **بیرینجی و ایکیجی اورتوقرافی سئمینارلارینین منیمسه دیکلری قرارلار** دوغرولتوسوندا دیر. بونا رغمن، سۆزوموز و اینتئرنت اورتامیندا الده ائدییمیز تجروبه لر، ایکی اورتوقرافی سئمینارینین قبول ائدییبی عرب کۆکه نلی تورک ایفباسیندا بیر سیرا دوزه لیشلر یاپیلماسینین گره کلی و قاجینیلماز اولدوغونو اورتایا چیخارمیشدیر.

ياپديغيميز بو دوزه ليشلرده "منطيقيليك"، "ساده ليك"، "فونتيكليك" و "ايتيثناسي آز اولان ايچ اويوملو، توتارلي و بيرجه يازيم سيستمي اولوشدورما" كيمي اصللر اساس آلنميشدير. اۆته ياندان قازانديغيميز تجروبه لر، عرب كۆكه نلى تورك اورتوقرافيسينده، "تاريخيليك"، "منشاني گۆسته رمه"، "كلمه لر ين فارسجا و عربجه ده كي ايلكين يازيليش بيچيملريني قوروما" كيمي قايغيلارين گۆز اؤنونده توتولماسينين، عملده تكجه تورك فونتيپيني پوزدوغو و ديليميزي فارس ديلي نورملارينا تابع ائندييي ساويني دوغرولاميش و بو ندله ده اساس آلنماملاري گره كدييني گۆسته رميشدير.

آشاغيدا سۆزوموز ده ايشله ديلهن بعضي دوزه ليش - قايدالارين ان اؤنه مليلري - تكجه ايكينجي اورتوقرافي سئميناريندا (۲۰۰۱) منيمسه نن اليفبادان فرقلي اولانلار - سونولموشدور.

بو يازيدا ايران توركجه سينين بوتون لهجه لر ينده كي سسلي و سسسيز فونتملري تمثيل ائدن حرفلر آشاغيدا كي كيمي قبول ائديلميشدير:

سسيلر (۹ عدد) و آپوستروف

ا ا ا	E	آ آ	A
ا ا ا	I	ا ا ا	I
ا و ا	Ö	ا و ا	O
ا و ا	Ü	ا و ا	U
ا ه ا	(É) Æ	' (آپوستروف)	'

سسيزلر (۲۴ عدد)

C - ج	T - (ط)	P - پ	B - ب
R - ر	D - د	X - خ	Ç - چ
Ş - ش	S - (ث، ص)	J - ژ	Z - (ذ، ظ، ض)
K - ك	F - ف	Q - ق	Ğ - غ
N - ن	M - م	L - ل	G - گ
Y - ي	V - و	H - (ح)	Ń - (ك)

۱ - "صفت-موصوف"، "مضاف-مضاف الیه" کسرہسی

تور کجه یازیمیندا، فارسجا و عربجه قاینالقی "صفت-موصوف" و "مضاف-مضاف الیه" کیمی سؤز بیرله شمه لری (بادِ صبا) تک بیر لئکسیک واحد اولاراق قبول ائدیلمه مه لی و بونلاردا کی کسرہ سسی، یازیدا سؤیله ندییی کیمی، "ای-ی" یا دا "ی-ی" شکلینده گؤسته-ریلمه لیدیر. سسین ایلک کلمه یه سونرادان علاوه اولدوغونو بللی ائتمک و وورغولاماق اوچون، تور کیه لاتین ایفباسیندا اولدوغو کیمی، ایلک کلمه ایله آراسینا بیر " - " ایشارتی قویولاییلر (باد-ی صبا):

فارسجادا "صفت-موصوف" و "مضاف-مضاف الیه" کیمی سؤز بیرله شمه لرینده، ایلک کلمه نین سونونا بیر کسرہ () آر تیریلیر (بادِ صبا). یازی اوخونارکن و دانیشیق دیلینده سؤیله نن بو کسرہ سسی، عومومن یازیلماز. تور کجه یه گیرمیش بئله فارسجا قاینالقی "صفت-موصوف" سؤز بیرله شمه لرینده کی کسرہ، "ای-ی" یا دا "ی-ی" اولاراق سؤیله نیر (بادی صبا، نویدی آذربایجان، آوایی اردبیل شکلینده). تور کیه لاتین ایفباسیندا، "ای-ی" سسی وئره ن فارسجا سؤز بیرله شمه لرینده کی بو کسرہ، ایلک کلمه نین سونونا "ی" ایشاره سی آر تیریلاراق گؤسته ریلیر (باد-ی صبا) و ائله جه ده اوخونور. قوزئی آذربایجان لاتین ایفباسیندا ایسه بو "ای" سسی، یازیدا گؤسته ریلمز و اونون یئرینه ایکی کلمه، آرالارینا آر تیریلان " - " ایشارتی ایله، بیر بیرینه بیتیشیک یازیلیر (باد-صبا).

اورتوقرافی سئمیناریندا منیمسه نن قورال، قوزئی آذربایجان دا ایشله دیله ن بو قایدادیر، بو قورالا گؤره، فارس قاینالقی سؤز بیرله شمه لرینده "ای-ی" سسی وئره ن کسرہ، فوننتیک اولاراق گؤسته ریلمز. اونون یئرینه ایکی کلمه، آرالارینا آر تیریلان بیر " - " ایله بیر بیرینه بیتیشیک (باد-صبا) شکیلده یازیلیب و بادی صبا اولاراق اوخونور.

بیزجه قوزئی آذربایجان دا کی مئتود - "باد-صبا" یازیب "بادی صبا" اوخوماق - یانلیشدیر. چونکو تور کجه ده بو کسرہ نه تک یوخ اولمور، بلکه "ای-ی" یا دا "ی-ی" ه دؤنوشه رک سؤیله نیر. وار اولان و سؤیله نن بیر سسین یازارکن گؤسته ریلمه مه سی، ایفبانین توتارلی و فوننتیک اولماسی پیرینسیپینه ترسدیر. آیریجا ایکی کلمه نی بیر بیرینه یاپیشدیرماق، ائستتیک باخیمیندان دا سورونلودور. بو سورون اؤزه لیکله سؤز بیرله شمه نین ایکیدن

آرتیق كلمه دن اولوشدوغو واختلار، مثلن "پنبه-داغ-جونون، تاريخ-آل-عثمان" سۆز
بیرله شمه لرینده اولدوغو کیمی، اؤزونو داها دا گؤر کسوز و قاباریق بیچیمده گؤستر.

اؤرنه کله: باد-ي صبا (باد-صبا، بادی صبا، بادی-صبا، باد صبا، باد صبا یئرینه)، زولف-ی
پریشان، چشم-ی گریان، سیما-ی شمس، باده-ی ناپ، پنبه-ی داغ-ی جونون (پنبه-
ی-داغ-جونون یئرینه)، ناله-ی بولبول، شاه-ی مردان، تاریخ-ی آل-ی عثمان، سو-
ی قصد (سوء-قصد یئرینه)، غنیر-ی مومکون (غیر-مومکون یئرینه)، ضید-ی اینقیلاب
(ضید-اینقیلاب یئرینه)، نوقطه-ی نظر، برگ-ی گول، ترجمه-ی حال، غنیر-ی
عادی

۲- "و" باغلاييجیسی

"و" باغلاييجیسینین کؤمه یی ایله یاپیلان سۆز بیرله شمه لرینین ("درد و غم") تورکجه
یازیمیندا فونئتیك بیچیمده یازیلایلمه لری اوچون، بو "و"، ایلك کلمه نین سونونا اكله نمه-
لیدیر:

عرب الیفبالی تورکجه یازیلارداکی "و" حرفی، تکجه "و-v" سسی وئریر. دیلیمیزه گیره ن
فارسجا "درد و غم" کیمی سۆز بیرله شمه لرینده کی "و" ایسه، "او-o"، "یا او-u" و "یا او-ü"
اولاراق (درد و غم) سؤیله نیر. تورکجه ده "درد و غم" یازیب، "dərdoqəm" اوخوماق تک
سیستئمیلیک و توتارلی فونئتیك سیستمه قارشیدیر. بو ترکیبین تورکجه ده
سؤیله ندییی کیمی اوخونایلمه سی اوچون "و"; آرالی اولاراق "او-o" ویا "او-u" شکلینده
یازیلمالی (درد او غم) یا دا آرایقسز ایلك کلمه نین سونونا علاوه ائدیلمه لیدیر (درد و
غم). بئله "و" لرین کؤک کلمه یه عایید اولمادیغینی وورغولاماق اوچونسه، ایلك کلمه ایله
آرالارینا بیر " - " ایشارته قویولایبلر.

اؤرنه کله: درد-و غم (درد و غم یئرینه)، گشت-و گودار (گشت و گودار یئرینه)، ناله-و
افغان (نال و افغان یئرینه)

۳- دوغمالاشمامیش آئینما سۆزجوکلر

دوغمالاشمامیش آئینما سۆزجوکلر ده:

عرب و فارس قاینقلی کلمه لرده کی سسیز سۆزجوکلر اصلینده اولدوغو کیمی قورونمالیدیر؛ (رحمت، تهمورث)

باشقا یابانجی دیل لردن آئینما کلمه لرده کی سسیز حرفلر (اونسوزلر، صامیتلر)، تورکجه قارشیلیقلاری ایله یازیلمالیدیر؛ (کاغذ یئرینه کاغاز یازیلمالیدیر)

سسلیلرین هامیسی (اونلور، صایتلر)، کلمه نین آئیندیغی دیل نه اولورسا اولسون، بوتونویله و ایستیناسیز تورکجه فوننتیینه اوغون بیچیمده کلمه یه آرتیریلمالیدیر (مئرو، شعر، اینتئرنت).

اؤرنه کلر: شعر، قئید، تئلئفون، پوست، سیستم، اینتئرنت، ایمیل، مورفئم، قوروپ، قورآن (قران یئرینه)، مئرو، رحمت، تهمورث، کاغاز

۴- دوغمالاشمیش آئینما سۆزجوکلر

دوغمالاشمیش آئینما سۆزجوکلر ده "ض، ظ، ذ، ط، ح، ث، ص" سسیزلری تمامی ایله و ایستیناسیز تورکجه قارشیلیقلاری ایله دییشدیریلمه لیدیر. "ض، ظ، ذ" یئرینه "ز؛" "ط" یئرینه "ت؛" "ح" یئرینه "ه؛" "ث، ص" یئرینه "س" یازیلمالیدیر. بونا "آذربایجان" و "آزر" آدلاری دا داخیلیدیر.

کلمه ده گۆسته ریلمه یین سسلی وار ایسه، علاوه ائدیله رک و یوزده یوز فوننتیک شکیلده یازیلمالیدیر:

اؤرنه کلر: تاماه (طمع یئرینه)، ساهات (ساعت یئرینه)، آذربایجان (آذربایجان یئرینه)، آزر (آذر یئرینه)، ماتاه (متاع یئرینه)، فهله (فعله یئرینه)، ساباه (صباح یئرینه)، هله (حالا یئرینه)

۵- شخص آدلاری

باشقا دیلردن آیینمیش دوغمالاشمایان آدلاردا، سسیزلر اولدوغو کیمی قورونمالیدیر
(ارسطو، تهمورث)

تورکجه کؤکه نلی آدلاردا، سسیزلر تورکجه قارشیلیقلاری ایله یازیلمالیدیر (اصلان یئرینه
آسلان، طغرل یئرینه توغورول)

شخص آدلاری، دوغمالاشیب دوغمالاشمادیقلارینا باخمادان، ایستیناسیز فونئتیک شکیده
و سسیلر آرتیریلاراق یازیلمالیدیر (رضا یئرینه ریضا، نادر یئرینه نادیر).

اؤرنه کلر: توغورول (طغرل یئرینه)، آسلان (اصلان یئرینه)، لئبلا، ریضا، ایسماعیل، محمد،
عاباس، نادیر، زینب، عثمان، جورج، پیتر، ستارخان، حیدرخان، رنه دکارت (رنه
دکارت یئرینه)، علییف (علیف یئرینه)

۶- کسره ()

تورکجه یازیلاردا، توتارلی بیر سیستم اولاراق، کلمه نین آیینما و یا تورکجه اولوب
اولمادیغینا باخماق سیزین، حرکه ایشارت لرینین هئچ بیرینه یئر وئر یلمه مه لیدیر.

تورکجه یازیلاردا هئچ بیر شکیده کسره حرکه سی ایشله دیلمه مه لی، اونون قارشیلادیغی
سس - ایسته ر تورکجه، ایسته ر یابانجی کؤکلو- کلمه نین باشلانغیچیندا "ای"، اورتا و
سونوندا ایسه "ی" شکلینده یازیلمالیدیر بونلارا شخص و جوغرافی آدلار دا داخیلیدیر:

اؤرنه کلر: ای! عشق، علم، حوسین، غیر، احسان، اعتبار، اعتماد، حساب، اعتراض،
سحر، مهربان، قزئت، متود، تابع، قید، رنه دکارت (رنه دکارت یئرینه)، حیدر
علییف (حیدر علییف یئرینه)، تهران (تهران یئرینه)، مکزیک (مکزیک یئرینه)

كسره نين "ئ" بېچىمىندە يازىلماسىنا اۈزەللىكلە آوروپا قايناقلى سۇزجوكلردە دىقتت
اندېلمە لىدىر:

اۈرنە كلر: تىلئكس، انئرژى، رنداكسىيون، فونئىك، تىلئفون، تىلئويزىيون، سىمىنار،
اىپىدئى، اتنىك، سىپتامبر، تىست، ائلمىنت، تىكنولوژى، على ئىف، كاراكتىر

۷- ضمه (ُ)

تور كجە يازىلاردا ھىچ بىر شكىلدە ضمه حر كەسى اىشلەدىلمەمەلى، اونون قارشىلادىغى
سىسى - اىستەر تور كجە، اىستەر يابانجى كۆكلو- كلمە نىن باشلانغىچىندا "اۈ"، اورتا و
سونوندا ايسە "ۈ" شكىلىندە يازىلمالىدىر:

اۈرنە كلر: دىموكراسى (دىمكراسى يىرنە)، اۈجاق (اجاق يىرنە)، پۈست (پست يىرنە)،
كۈمىسيون (كىمىسيون يىرنە)

۸- فتحه (َ)

فتحە سسى، تور كجەدە فونئىك بىر سىستىم ياراتمانىن قاباغىنداكى ان بۇيوك سورونو
اولوشدورور: بو سسى كلمە باشىندا "ا" (ال)، كلمە سونوندا عومومن "ە" (دە)، ھمزە
يىرنە "ا" (مبدا) ايلە گۈستەرىلىپ، كلمە اورتاسىندا ايسە چوخ واخت گۈستەرىلمىز:

تور كجە يازىلاردا فتحە حر كەسى ھىچ بىر شكىلدە اىشلەدىلمەمەلىدىر: فتحە سسى ايسە
آشاغىدا آچىقلاندىغى تكىن گۈستەرىلمەلىدىر:

الف- كلمە باشىنداكى فتحەلر:

فتحە سسى كلمە باشىندا ايسە، "ا" ايلە گۈستەرىلمەلىدىر: "ال"، "ار"، "ارمىش"، "اكبر"

ب- كلمە سونونداكى فتحەلر:

فتحہ سسی کلمہ سونوندا ایسہ، "ہ" ایلہ گوستہریلمہ لیدیر: "دوہ"، "یئکہ"، "بیرجہ"، "منہ"،
"دوہ"

پ- ہمزہ یئریندہ اولان فتحہ لر:

فتحہ سسی وئرہن کلمہ نین اورتاسی ویا سونوندا کی ہمزہ لر، "ا" ایلہ گوستہریلمہ لیدیر:
"ہئیات" (ہئیت یئرینہ)، "مبدا"، "منشا"

ج- تور کجہ اکلرین سونوندا کی فتحہ لر:

کلمہ نی اولوشدوران مورفئملر و تور کجہ اکلرین سونوندا کی بوتون فتحہ لر ہمیشہ "ہ"
ایلہ گوستہریلمہ لیدیر: (-مہ، -لہ)

ر- فتحہ لی اکلرین باشقا اک و سؤز جو کلر لہ بیر لہ شمشہ سی:

سونو "ہ" لی اولان اکلردن سونرا باشقا بیر اک داھا گلہ ندہ، اورتایا چیخان نچہ اک
بیر لہ شمشہ سیندہ دە بو فتحہ لی اک، اؤزوندن سونرا گلہن اکہ بیتیشیک، آما اوندان آیری
یازیلما لی و حذف ائدیلمہ مہ لیدیر. باشقا بیر دئییشلہ فتحہ دن سونرا کی بؤلوم موستقیل بیر
سون اک ایسہ، بو فتحہ "ہ" ایلہ گوستہریلمہ لیدیر ("مہ لی" اکیندہ، فتحہ دن سونرا گلہن
"لی" موستقیل بیر اک اولدوغو اوچون، بو ترکیبین "ملی" بیچیمیندہ یازیلما سی یانلیشدیر)

بو یونتم، اؤزہ للیکلہ تور کجہ ایلہ یئنیجہ تانیشان اوشاقلار و گنجلرین، باشلیجا اکلر اوزہ-
رینہ قورولموش اولان دیلیمیزین قیرامئرینی اؤیرہ نمہ لری آچیسیندان سون درجہ
یارارلی و اؤنہ ملیدیر.

اؤرنہ کلر: -مہ لی (ملی یئرینہ)، تر لہ مک (ترلکک یئرینہ)، ییلمہ یین (ییلمین یئرینہ)، گوجلہ-
ندیرہن (گوجلندیرن یئرینہ)، دئمہ سہ یدی (دئمہ سیدی یئرینہ)

"ش"، "ن"، "ت"، تکین صیفیر ہیجالی مورفئملر (بیر ہیجادان آز اولان) و "م"، "ن"،
"سی"، "لری" کیمی منسوبیت اکلریندن اؤنجه کی فتحہ لر، اؤزلریندن قاباکی
مورفئملہ تک مورفولوژیک واحد ساییلما مالی و یوخاریدا کی قایدایا اویغون اولاراق
آیریجا یازیلما لیدیرلار:

اؤرنه كلر: -له شمه = له + ش + مه (لشمه يئرینه)، -له نمه = له + ن + مه (لنمه يئرینه)، -له -
تمك = له + ت + مه (لتمك يئرینه)، ايز له نير (ايز لئير يئرینه)، ددهم، ننه م، چنه سي، تبه لر

فتحه دن سونراكي بؤلوم موستقيل بير سون اك دئييلسه، بو فتحه سسي گؤسته ريلمه مه -
ليدير: "دن"، "مك"، "لر" اكلريني "دهن"، "مه ك" و "له ر" شكلينده گؤسته رمك يالنيشدير
چونكو "مك" ايكي موستقيل "مه" و "ك"، "دن" ايكي موستقيل "ده" و "ن"، "لر" ايكي
موستقيل "له" و "ر" اكلريندن اولوشموش بير سون اك بير له شمه سي دئييلدير ل:

اؤرنه كلر: كلمه لي (گلملي يئرینه)، گوجلنن (گوجلنن يئرینه)، يئر له شمه (يئر له شمه يئرینه)،
گولمه ييميز (گولمگيميز يئرینه)، دئسه ك (دئسك يئرینه)، ايشله تمك (ايشلتمك يئرینه)،
ايشله تمز (ايشلتمز يئرینه)، سؤيله نيلير (سؤيلنيلير يئرینه)، كلمه لي (گلملي يئرینه)، شيكايتله -
نن (شيكايتلنن يئرینه)، يئنيله شمه (يئنيلشمه يئرینه)، يئنيله مه (يئنيلمه يئرینه)، بير له شمك
(بيرلشمك يئرینه)، ايز له نمك (ايزلنمك يئرینه)

چ - تور كجه اكلرين باشينداكي فتحه لر:

تور كجه اكلرين باشينداكي فتحه لر، هميشه "ه" ايله يازيلماليدير .

اؤرنه كلر: -هر (ر يئرینه)، -هن (ن يئرینه)، -هل (ل يئرینه) -هم (م يئرینه) ، -ه ج (ج
يئرینه)

بو اكلرين فتحه لري، كلمه سونونا علاوه انديلدبيينده ده يازيليب و آيريجا گؤسته ريلمه -
ليدير .

اؤرنه كلر: اؤزهل، گندهن، ايچهم، گندهر (گندر يئرینه)، گلن، سورهج (سورج يئرینه)،
اؤدهر (اؤده ر يئرینه)، ايتيرهن (ايتيرن يئرینه)، وئرمه رهم (وئرمم يئرینه)، گؤره نيم
(گؤرنيم يئرینه)، ايسته بيرهم (ايسته بيرم يئرینه)، وئريهم (وئريوم يئرینه)، گله نيم (گلنيم
يئرینه)، يؤنه لتمك (يؤنلتمك يئرینه)، دوزه ليش (دوزلش يئرینه)، گله نيم (گلنيم يئرینه)

د - تور كجه كلمه لرين اورتاسينداكي فتحه لر:

اوخونما يانليشليغى ائحتيمالى اولان توركجه كلمه لرین اورتاسینداكى فتحه لرین، اولایلدیکجه سیخجا و هیجا اساس آلیناراق، "ه" ایله گؤسته ریلمه سی، ایستیناسی آز اولان بیرجه آنالایشلی و توتارلی بیر فوننتیک سیستم اولوشدورما فلسفه سینه داها یاخیندیر.

اؤرنه کلر: **کله تک**، **بیله رک**، **گره ک** (گرک یئرینه)، **گؤزهل** (گؤزل یئرینه)، **چؤره ک** (چؤرک یئرینه)، **ایره لی** (ایرلی یئرینه)، **اوره ییمی** (اورگیمی یئرینه)، **اؤرنه ک** (اؤرنک یئرینه)، **گؤنده رمک** (گؤندرمک یئرینه)، **اؤزه لیک** (اؤزلیک یئرینه)، **دؤنه ملر** (دؤنملر یئرینه)، **اؤنه ملی** (اؤنملي یئرینه)، **گؤسته ریلهن** (گؤستریلن یئرینه)، **الجه ییم** (الجیم یئرینه)، **گؤسته رمک** (گؤستمک یئرینه)، **اؤیره نمک** (اؤیرنمک یئرینه)، **کپه تک**، **گؤره لیم**، **گؤزه یه لیم**، **گؤبه لک**

م- آیینما کلمه لرین اورتاسینداكى فتحه لر:

آیینما کلمه لرین اورتاسینداكى فتحه لر، گؤسته ریلمز کلمه، **اردیل**

اوخونما يانليشليغى ائحتيمالى اولان یئرلرده بئله فتحه سسلری، "ه" ایله گؤسته ریلمه لیدیر:

اؤرنکلر: **قده ر** (قدر یئرینه)، **هده ر** (هدر یئرینه)

۹- تشدید (ّ)

تشدید تورکجه یازیلاردا مطلق شکیلده ایشله دیلمه مه لی، یئرینه ایلگیلی حرف ایکیله نمه- لیدیر. بورایا تورکجه، آیینما سؤزجوکلر و شخص آدلاری دا داخیلیدیر.

اؤرنه کلر: **میلت** (ملت یئرینه)، **آما** (اما یئرینه)، **حتتا** (حتی یئرینه)، **آلاه** (الله یئرینه)، **موللا** (ملا یئرینه)، **مدداح** (مداح یئرینه)، **صراف** (صراف یئرینه)، **موکمل** (مکمل یئرینه)، **حیصه** (حصه یئرینه)، **موعلیم** (معلم یئرینه)، **محمد** (محمد یئرینه)، **غوصه** (غصه یئرینه)، **عممه** (عمه یئرینه)، **حاقیندا** (حاقیندا یئرینه)، **دیقت** (دقت یئرینه)، **تعجبوب** (تعجب یئرینه)، **فعال** (فعال یئرینه)، **ظنیمجه** (ظنیمجه یئرینه)، **جادده** (جاده یئرینه)، **جیددی** (جدی یئرینه)، **موددت** (مودت یئرینه)

۱۰- تنوين (ّ)

تنوين ايشارتى تور كچه يازيلاردا مطلق شكيلده ايشله ديلمه مه لى و يئرینه ساده جه "ن" حرفى يازيلما ليدير.

اؤرنه كلر: تقريبن، تخمينن، مطلقن، حؤكمن، حتمن، اصلن، قصدن، سهون، عملن، ائعتبارن، مثلن، ذاتن، طبيعتن، اساسن، اوولن، نيسبتن، نظرن، تدريجن، قطعين

۱۱- همزه (ى، ء، ا)

تور كچه يازيميندا همزه ايشارتى هئج بير شكيلده ايشله ديلمه مه ليدير.

فارسجا كلمه لرده همزه بعضن كلمه باشى و اورتاسينداكى دورغولو فتحه نى (راى، جرأت، هيأت، مسأله)، بعضن كلمه سونوندا گلن دورغولو فتحه سسينى (مبدأ، ملجأ، منشا)، بعضن دال دالا گلن ايكي سسلیدن ايکينجى كسره سسينى (دائم، عائله، عائد، جرائد، دائر)، بعضن آرد آردا گلن ايكي سسلیدن ايکينجى "اى-ي" سسينى (رئيس، فدائى، اسرئيل، عزرائيل)، بعضن آرد آردا گلن ايکينجى سسلیدن فتحه سسينى (تأسف)، گوسته رمك اوچون ايشله-ديلير. چوخ گنیش و اولدوقجا فرقى اولان بو خصوصيتلره صاحب بير همزه ايشارتينين ايشله ديلمه سى، اليفباين فونتيك اولماسينا تامامى ايله ترسيدير.

كلمه ده كى فتحه سسلى همزه، كلمه نين اورتاسى و يا سونوندا، "ا" سسى ايله گوسته ريليب، فتحه اولاراق اوخونما ليدير.

اؤرنه كلر: **راى** (راى يئرینه)، **جورات** (جرأت يئرینه)، **تاسوف** (تأسف يئرینه)، **هيأت** (هيأت يئرینه)، **مسأله** (مسئله و مسأله يئرینه)، **مبدأ** (مبدأ يئرینه)، **ملجأ** (ملجأ يئرینه)، **منشا** (منشا يئرینه)، **تأثير**، **ماخذ**

آلینما سؤزجو کلمه لرده کلمه نين سونونداكى "ء" ايشارتى حذف ائديلمه ليدير:

اۋرنه كلر: **ايملا** (املاء يئرینه)، **اينشا** (انشاء يئرینه)، **سو** (سوء يئرینه)

فارسجا كلمه لرده كسره و يا "اى" سسى وئرنن همزه لر، تور كجه ده "اى" يه چئوريلديكلرى اوچون، "ى" ايله عوض اولونماليديرلار.

اۋرنه كلر: **عاييله** (عائله يئرینه)، **عزراييل** (عزرائيل يئرینه)، **ايسراييل** (اسرائيل يئرینه)، **عايد** (عائد يئرینه)، **داييم** (دائم يئرینه)، **ريس** (رئيس يئرینه)، **فدايى** (فدائى يئرینه)، **جرايد** (جرائد يئرینه)، **كائينات** (كائنات يئرینه)، **دايير** (دائر يئرینه)

۱۲ - قوشا، اوچلو "يى، يا، يو، وۇ، وۇ" سسلري

بیر سیرا آلینما سۇزجوكلرده "iyo, iya, iyə" سسى وئرنن "یو-یا" لرله قارشىلاشیریق. بونلار فارسجادا تک بیر "ى" ايله یازیلیر (راديو، بیولوژی، خیابان، سیاست). بعضی عرب قیناقلی سۇزجوكلرده ایسه قارشىلاشدیغیمیز "iyy" اوچلوسو، فارسجادا اوزه رینه تشدید قویولموش تک بیر "ى" ايله یازیلیر (صحیة، سویتة، مدنیت، ادبیات، نشریة). بو اوسلوب توتارلی بیر فونئتیك سیستمه بوتونلوكله قارشیدیر. تور كجه یازیلاردا بئله دوروملار، سؤیله ندییی کیمی ایکی و یا اوچ "ى" ايله یازیلمالی و هئچ بیر سس حذف ائدیلمه مه- لیدیر.

اۋرنه كلر: **راديو**، **خیانت**، **ادبیات**، **تورکیه**، **حورریت**، **ضیالی**، **خیابان**، **بیولوژی**، **میانا**، **سیاست**، **قییمت**، **ریاضی**، **اهممییت**، **مشروطیت**، **ماهیت**، **نشریه**، **صحییه**، **سوییه**، **مدنییت**، **ریا**، **آشیان**، **دیالوگ**، **دیاسپور**، **مئدیا**، **فیاسکو**

عربجه دن آلینما كلمه لرده کی "و" حرفی ايله گؤسته ریلن aw مخرجی، تور كجه ده تلفوظ ائدیلدییی کیمی "وۇ" و یا "وۇ" ايله یازیلمالیدیر:

اۋرنه كلر: **دؤولت** (دولت يئرینه)، **نوع** (نوع يئرینه)، **اؤولاد** (اولاد يئرینه)، **موضوع** (موضوع يئرینه)، **تؤوصیه** (توصیه يئرینه)، **اؤولیا** (اولیاء يئرینه)، **موولانا** (مولانا يئرینه)

۱۳ - ظ، ذ، ض، ط، ح، ث، ص، ع حرفلری

تورکجه کؤکلو، آوروپا کؤکلو و ده تورکجه له شمش فارس و عرب دیل لریندن آیینما سؤز جو کلرده عربجه یه مخصوص اولان "ظ، ذ، ض، ط، ح، ث، ص، ع" حرفلری موصول شکیلده ایشله دیلمه مه لی، بو حرفلرین قارشیلادیغی سسلر، "ز، ت، ه، س" حرفلری ایله یازیلما لیدیر.

"آذربایجان" و "آزر" کلمه لری، بونلارین تورکجه اولدوقلاریندان حرکتله، (آذربایجان و آذر یئرینه) بورادا گؤرون دوکلری بیچیمده یازیلما لیدیر.

اؤرنه کلر: اوتاق (اطاق یئرینه)، اوتو (اطو یئرینه)، تاماه (طمع، طاماح یئرینه)، ساباه (صاباح یئرینه)، زارافات (ظارافات یئرینه)، ماتاه (ماتاح، متاع یئرینه)، آذربایجان (آذربایجان یئرینه)، آزر (آذر یئرینه)

"ظ، ذ، ض، ط، ح، ث، ص، ع" حرفلری، تکجه دوغمالاشما میش آیینما سؤز جو کلرده ایشله دیله بیله ر.

اؤرنه کلر: معده، طرح، ثابت، ضرر، ظاهر، صورت، اثر، عذاب

۱۴ - "آ" سسلری "ی" و "وا" لار

"آ" سسی وئره ن عربجه "ی" و فارسجا "وا" لار (واو معدوله)، ایستیشناسیز تورکجه ده وئردیکلری سس اساس آییناراق، "آ" حرفی ایله یازیلما لیدیر لار.

اؤرنکلر: عیسا (عیسی یئرینه)، موسا (موسی یئرینه)، حتتا (حتی یئرینه)، موصطافا (مصطفی یئرینه)، خاجه (خواجه یئرینه)، خاهیش (خواهیش یئرینه)، کوبرا (کبری یئرینه)، خارزم (خوارزم یئرینه)، آزادیخاه (آزادیخواه یئرینه)، خاندنه (خواننده یئرینه)

۱۵ - يوموشاق "گ" حرفى

تور كچه يازيمدا يوموشاق "گ" مفهومو ترك انديمهلى و بو ايشاره ايشله ديلمه مه ليدير .
تورك اليفباسيندا "گ" ايشارتى تىكجه و يالنيزجا "گ-g" سسى وئير، اؤته ياندان "ى-y"
سى تىكجه و يالنيزجا "ى" حرفى ايله گؤسته ريلير. دولاييسى ايله "گ" ايشارتىنى "ى-y"
سسىنى قارشىلاماق اوچون ايشله تمك ("گؤردوبو" نو، "گؤردوگو" كىمى يازماق) يانليشدير .

بو يانليشلىق تور كىيه لاتىن اليفباسيندا موجود اولسا دا، قوزئى آذربايجان فونتيك لاتىن
اليفباسيندا اورتادان قالديريلمىش و بو اليفادا "ى-y" سسلرى تىكجه "ى-y" ايشارتى ايله
گؤسته ريلمكده و "گ-g" ايشارتى تىكجه "گ-g" سسىنى قارشىلاير .

اورتوقرافى سئميناريندا ايسه "ى" سسى وئيرب "گ" اولاراق يازيلان يوموشاق "گ"، (بو
كىمى "ى" حرفلرينين اصلينده "ك" اولدوغونو بليرتمك آماجى ايله) قورونموشدور .
بىزجه بو منطيق گوجلۇ بىر اساسا دا يانمايب اليفبانين فونتيكلىك ياپسىنى پوزور. اكر
"ى" يه دؤنوشه "ك" لر، حؤكمن اؤزهل بىر علامت ايله ("گ") گؤسته ريلمه لى ايسه
(اوره ك---- اوره يى---- اوره گى)، عئىنى منطيقله "غ" يه دؤنوشه "ق" لر اوچون ده
(آياق---- آياغى) اؤزهل بىر علامت نظره آينمالى و يا ياراديلماليدير. بىز اكر "غ" يه
دؤنوشه "ق" نى، ساده جه يئنى سسى اولان "غ" ايله يازيرساق، ائله همان منطيقله "ى" يه
دؤنوشه "ك" نى ده تىكجه يئنى سسى اولان "ى" ايله يازماليبيق .

اؤرنه كلر: چىيىن (چىگىن يئرینه)، گتيردييم (گتيرديگيم يئرینه)، چؤره ييم (چؤرگيم
يئرینه)، گله جه ييم (گلجگيم يئرینه)، گؤرونديوو (گؤرونديوگو يئرینه)، درنه يى (درنگى
يئرینه)، گله جه ييم (گلجگيم يئرینه)، الجه ييم (الجگيم يئرینه)، ائتمه يه (ائتمگه يئرینه)، دئيل
(دگيل يئرینه)، ائتمه يى (ائتمگى يئرینه)، اوره ييمى (اورگيمى يئرینه)، گتيرمه يه (گتيرمگه
يئرینه)

۱۶ - قوشا اونسوزلە باشلايان سۆز جوكلر

تور كجەدە سۆز جوكلر قوشا اونسوزلە باشلاماز و بو دورومدا اولان يابانجى سۆز جوكلرين ايلك حرفيندن سونرا اويغون يير سسلى آرتيريلار. ("كلاسيك" يئرینه "كيلاسيك"، "بروكسل" يئرینه "بوروكسل" سؤيله نير). تورك يازيميندا ۱۵ قوشا اونسوزلرله باشلايان يابانجى سۆز جوكلر، سؤيله نديكلرى كيمي، ايلك حرفدن سونرا اويغون سسلى آرتيريلميش اولاراق يازيلماليديرلار:

اؤرنه كلر: قيرامتر (گرامر يئرینه)، پيلان (پلان يئرینه)، پيرينسيب (پرنسيب يئرینه)، كيلاسيك (كلاسيك يئرینه)، بوروكسل (بروكسل يئرینه)، قوروپ (گروپ يئرینه)، پيروقرام (پروگرام يئرینه)

۱۷ - كسمه ايشارتي " ' "

اؤزل آدلاردان سونرا كسمه ايشارتي " ' " ايشله ديلمه ليدير.

اؤرنه كلر: صمد ين آنما مراسيمي؛ تبريز ين جاوابي گنج گلدي؛ منيم سولطانيم علي دير؛ پير سولطان ام، نسيمي دير پير يميز

۱۸ - قيسالديلميش سۆز جوكلر

قيسالديلميش سۆز جوكلر ده هر حرفدن سونرا نوقطه " : " ايشارتي قويولمالي و هر نوقطه - دن سونرا يير آرا وئريلمه ليدير.

اؤرنه كلر: ب.م.ت (بئرله شميش ميللر تشكيلاتي)، ع.ا.صاير (علي اكبر صاير)، و.س.و (سايره)